

Franciscus en Clara van Assisi

In een serie over diaconale heiligen kunnen Franciscus en Clara niet ontbreken. Onze paus roept regelmatig op tot vriendschap met de armen en tot zorg voor de schepping. Hij nam niet voor niets de naam Franciscus aan. Franciscus en Clara zijn tot op de dag van vandaag wereldwijd inspiratiebron voor tal van initiatieven, gericht op solidariteit met arme en kwetsbare mensen en op duurzaamheid, meer eer voor 'Moeder Aarde', van wie al het leven afhankelijk is.

Het bekeringsproces van Franciscus van Assisi spreekt tot de verbeelding. Hij schrijft in zijn testament: *De Heer heeft mij, broeder Franciscus, op de volgende manier het begin gegeven van een boetvaardig leven: toen ik in zonde leefde, leek het me te bitter om melaatsen te zien, en de Heer zelf heeft mij tussen hen gebracht en ik heb hun barmhartigheid bewezen. En toen ik bij hen wegging, was wat me bitter leek voor mij veranderd in zoetheid naar ziel en lichaam; en ik was er daarna nog een tijdje vol van en heb de wereld verlaten.*

Deze tekst heeft een beetje toelichting, 'in zonde leven' betekent hier: op jezelf gericht zijn en niet in verbinding leven met God en Zijn schepping. 'Boetvaardig leven' betekent hier niet een zwaarmoedig leven vol schuldgevoelens. Het gaat juist om een lichtvoetig leven als iemand die beseft dat alles wat je bent en hebt aan jou geschonken is om mee lief te hebben. Boeteling zijn is bescheiden en toegewijd naar God toe dankjewel zeggen en binnen de jou gegeven mogelijkheden iets terug doen. Clara heeft het in één van haar brieven aan Agnes van Bohemen over "met snelle stap en lichte tred." Ook mannen kunnen dat. Franciscus wordt wel de speelman Gods genoemd. 'De wereld verlaten' betekent voor Franciscus het gaan leven als kloosterling zonder bezit. Hij stichtte een orde van bedelmonniken, in de wereld maar niet van de wereld. Clara kreeg vlak voor haar dood erkenning van haar regel voor de Clarissen. Al snel kwam er ook een lekenorde. Door de eeuwen heen spreken Franciscus en Clara veel niet-kloosterlingen aan. De Franciscaanse Beweging in ons land is een oecumenische beweging.

Wist u dat Alphons Ariëns lid was van de Derde Orde van Franciscus? En dat ook iemand als Dorothy Day, de stichteres van de Catholic Worker Movement zich door Franciscus liet inspireren? En dat Chiara Lubich, de stichteres van de Focolare-beweging, eerst Sylvia heette en haar naam vanwege Clara veranderd heeft? Abbé Pierre, als pater kapucijn lid van de franciscaanse familie, stichtte in Frankrijk de Emmaus-beweging, ook in ons land bekend om zijn kringloopwinkels en leefgemeenschappen. Paus Franciscus ontleende de naam van de binnen en buiten de kerk veel geprezen encycliek *Laudato si'* aan de aanhef van het Zonnelied van Franciscus. Laat ik me nu beperken tot de actuele situatie in ons aartsbisdom.

Sinds het vertrek in 2018 van de franciscanen uit de stad Utrecht zijn van de franciscaanse familie als groep de voor ons bisdom belangrijke Zusters van Denekamp overgebleven. Verder zijn er individuele franciscanen, clarissen en franciscanessen en andere leden van de Franciscaanse Beweging, waaronder die van de Lekenorde ('onze' diaken Theo Reuling ofs is de Generale Minister daarvan), de Vereniging van Broeder Frans en de Tochtgenoten van Sint Frans. Deze groeperingen hebben ook bijeenkomsten binnen ons bisdom. Franciscaanse mensen stonden aan de oorsprong van allerlei initiatieven. Er zijn bij ons negen Emmaus-kringloopwinkels waarvan twee met woonwerkgemeenschap, in Utrecht Parkwijk en (al 53 jaar) in Haarzuilens. In Enschede, Almelo en Glanerbrug vieren dit jaar drie franciscaanse leefgemeenschappen met de gemeenschappelijke naam De Wonne een jubileum. Zij vangen mensen op die hun leven weer op orde willen krijgen. U las erover in het juninummer. In IJsselstein heeft de Zorgboerderij De Achterhof in de centrale ruimte een grote icoon van Franciscus hangen. Deze lijst is nog behoorlijk uit te breiden. Welk voorbeeld van een project met franciscaanse inspiratie kent u?

Net als veel andere ordes en congregaties heeft de franciscaanse familie een actieve en een contemplatieve tak. Het is niet alleen een kwestie van taakverdeling; de maatschappelijk actieve mensen, kloosterlingen zowel als leken, worden steeds herinnerd aan het belang van stilte, gebed en contemplatie. Als je te midden van je maatschappelijke inzet lichtvoetig en vreugdevol in het leven wilt blijven staan, zijn deze 'nutteloze' activiteiten belangrijk. Ze helpen je om jezelf niet voorbij te lopen maar oog te houden voor je eigen kwetsbaarheid en voor je diepere drijfveren. Als je vooral door je geweten, door je idealen, waarden en normen gedreven wordt, loop je grote kans vast te lopen, cynisch te worden, af te haken. Het leven en de wereld zijn immers vaak niet zo maakbaar als je gehoopt had. Je bent zelf ook beperkt, hebt

lichte én donkere kanten. Eenzaamheid kan je doen verstarren: je wordt bijvoorbeeld mild naar jezelf maar streng naar anderen, en dat soms ook nog in naam van de Allerhoogste. Zo kunnen mensen met een hoge moraal onuitstaanbaar worden.

Franciscus en Clara waren bezielde mensen, met een open houding naar iedereen. Hun gebedsrelatie met God hielp hen en hun volgelingen om hun eigen leven in proportie te blijven zien. Ben je door Gods Geest op het spoor gezet van een bepaalde activiteit, dan zal Deze je leiden, dragen, inspireren. Als je teveel op eigen kracht en inzicht gaat vertrouwen, ga je vroeg of laat voor de bijl. In de ruimte van het gebed kun je jezelf eerlijk onder ogen komen. Je gebed herinnert je eraan dat jij niet het middelpunt van de wereld bent. Dat is God. Hij heeft je lief, aanvaardt je zoals je bent en wil je de hand reiken, je troosten en je leven richting geven. Zo ging Franciscus, die de kruistochten verafschuwde, precies 800 jaar geleden het geloofsgesprek aan met de sultan van Damiate. Bij Berne Media verscheen een boek daarover: 'Franciscus van Assisi ontmoet de sultan. Vredesmissie in oorlogstijd'.

God geeft mensen aan zichzelf terug, ook al is dit vaak een weg van vallen en opstaan. Nederlandse katholieken zijn vaak nogal doenerig, naar buiten gericht. Hun kortste samenvatting van het geloof is nogal eens: 'als je maar een goed mens bent'. Maar de Schrift zegt niet voor niets: *"Niemand is goed dan God alleen"* (Mc 10,18). Erik Borgman, lekenlid van die andere bedelorde, de dominicanen, zegt terecht dat, wil onze Kerk enige toekomst hebben, we de contemplatieve houding weer met elkaar moeten inoefenen. Franciscus en Clara zijn een geweldige inspiratiebron bij wat de Franciscaanse Beweging haar centrale waarden noemt: een leven in eenvoud, betrokkenheid, kwetsbaarheid en vredelievendheid. Zij konden zo zijn en hun innerlijke vreugde en nederigheid bewaren omdat ze Gods aangezicht bleven zoeken.

door Hans Oldenhof, diocesaan diaconaal werker

www.franciscaansebeweging.nl;
www.franciscaanseweg.nl;
www.stilleretraites.nl.

De afbeeldingen van Franciscus en Clara zijn ontleend aan de website van de in 2010 naar hen genoemde parochie in het Aartsbisdom Utrecht. (Andrea di Vanni d'Andrea, St. Franciscus van Andrea, 1360; Giotto, fresco van St. Clara van Assisi die een lelie vasthoudt, 1325 Bardikapel Santa Croce Florence)